

při níž byly restaurovány sochy sv. Benedikta a sv. Prokopa. V následujícím roce byly obnoveny sochy sv. Scholastiky a sv. Vintíře. Restaurátorskou obnovu pískovcových děl provedl MgA. Jan Čáda ve spolupráci s Mgr. Ing. Ondřejem Šimkem, DiS., jenž restauroval kovové prvky.

Kamenné sochy i sokly byly poškozeny biologickým napadením (řasy, mechy, lišejníky), nevhodnými restaurátorskými zásahy v minulosti (např. betonové tmely a doplňky neodpovídající výtvarnému charakteru památky) a zvětráváním kamene, které způsobilo výraznou ztrátu modelace. Každá socha byla také mechanicky poškozena a rovněž lokálně znečištěna barvami, pravděpodobně stékajícími při dřívějších nátěrech fasády. U pravé nohy sv. Vintíře byly v soklu odhaleny stopy nedochovaného atributu, snad páva, kterého nechal světec dle legendy obživit. Na historických snímcích nelze tuto část památky rozpoznat, ani není zmiňována v písemných pramenech.

Kovové atributy byly ve zcela havarijním stavu. Dle materiálu a způsobu zpracování bylo zřejmé, že glorioly sv. Benedikta a sv. Scholastiky jsou původní barokní práce, hlava sv. Vintíře byla osazena novodobou svatozáří z pozinkovaného plechu a sv. Prokopi chyběla gloriola úplně. Pro všechny sochy byly vytvořeny nové aureoly dle původních barokních, které byly konzervovány a uloženy v depozitáři místního muzea. Berly sv. Benedikta, sv. Prokopa a sv. Scholastiky, jež jsou naprosto identické, se dochovaly v relativně dobrém stavu a po zrestaurování mohly být vráceny zpět. Postava sv. Vintíře původně držela v levici zlacenou lilii, která byla v minulosti nahrazena kopií, ale ta byla již delší dobu ztracena. Naštěstí se dochovala historická dokumentace, která původní lilii v ruce světce, byť z dálky, zachycovala. Zhotovení a osazení nové lilie probíhalo tak, že byla nejprve podle kresebného návrhu odsouhlaseného komisí vytvořena maketa květiny, jež byla zkušebně umístěna do Vintířovy ruky. Po komparaci s historickými fotografiemi mohla být lilie provedena v kovu.

Horní kovový díl kříže, navazující na kamennou část v ruce sv. Prokopa, byl proti původnímu předpokladu shledán originálním doplňkem památky. Na kříži byly kromě fragmentů původního zlacení objeveny otvory pro upevnění korpusu, jehož otisky byly na břevnech také patrné. Vzhledem k tomu, že původní podoba Ukřižovaného není známa, korpus se neobnovoval. Stejně tak se nedoplňoval had, který vylézal z prasklého poháru na knize v ruce sv. Benedikta. Na shromážděných historických fotografiích není jeho podoba dostatečně dobře patrná.

Restaurování bylo provedeno s důrazem na autenticitu, s respektem k původním technologiím a materiálům a s motivací maximálního zachování originálního pojetí. Soubor soch benediktinských světců v průčelí bývalého klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Polici nad Metují opětovně získal díky kvalitnímu a citlivému restaurátorskému zásahu důstojnost nejen umělecké památky, ale i duchovního symbolu benediktinské krajiny severovýchodních Čech.

Oživení pevnosti Josefov

Adam Zezula

V červenci 2022 byla úspěšně zakončena rozsáhlá akce obnovy pod názvem „Oživení pevnosti Josefov“, která probíhala bezmála tři roky. Jejím cílem bylo zejména zvýšení bezpečnosti v okolí hradeb, ale i efektivnější využití objektů a jejich zpřístupnění veřejnosti. Výraznou stavební obnovou prošel Bastion IV., který je dlouhodobě využíván spolkem Umělecká kolonie, z. s., sdružujícím umělce a umělecká řemesla, dále muniční sklad v Bastionu IV., část kurtin mezi Bastionem III. a IV., ale i Ravelin XIII. Jedná se o vybranou část rozsáhlého celku barokního městského opevnění II., tzv. Horní pevnosti Josefov, která tvoří nejrozsáhlejší souvislý okruh bastionových hradeb kolem pevnostního města,

↑ Obr. 1. Kasematy v nádvoří bastionu IV. (východní strana) po obnově, zdroj: Město Jaroměř, foto: Tomáš Vojtíšek, 2022

← Obr. 2. Kasematy v nádvoří bastionu IV. (východní strana) před obnovou, foto: Petra Machová, 2016

čítající dohromady 33 samostatných prvků. Přestože obnovou prošla jen malá, dílčí část tohoto celku (asi jedna desetina), jedná se o nejrozsáhlejší akci svého druhu v novodobé historii města Josefova, ale i v celorepublikovém měřítku. Obnova byla spolufinancována z prostředků Evropské unie a z národních zdrojů částkou 94 500 000 Kč, a to prostřednictvím ITI – Integrované územní investice Hradecko-pardubické aglomerace; poměrně značnou část finančních prostředků investovalo také Město Jaroměř ze svého rozpočtu. Vnější hradební příkop mezi bastiony IV. a IX. a ravelinem XIII. je využíván jako festivalový park, kde probíhají velké kulturní akce, převážně hudební či historické slavnosti, včetně proslulého metalového festivalu Brutal Assault.

Některé části zdí se před zahájením prací nacházely v tak špatném stavu, že je bylo nutné opětovně rekonstruovat a zčásti znovu dostavět na základě původní historické

dokumentace. Obnova se týkala zejména masivního obvodového cihelného zdiva bastionů, kde probíhala oprava degradovaných lícových ploch a přezdění/dozdění jejich degradovaných korunních částí včetně doplnění pískovcových říms. Velkou roli hrálo i opětovné doplnění tradičních jílových izolací zdiva na jejich rubové straně nebo opětovné zaizolování kleneb kasematních prostor v bastionu IV. Pro dozdění byly použity původní cihly, ale i cihly nové, dovážené z Lotyška a vyrobené ručně speciální technologií tak, aby se svými vlastnostmi, ale i vzhledem co nejvíce podobaly původním barokním pevnostním cihlám, tzv. šancovkám. Součástí obnovy byla i restaurátorská oprava stávajících kamenných portálů oken, dveří, vrat a doplnění chybějících kamenných ostění, do kterých byly navraceny věrohodné repliky historických kovaných mříží, oken, svlakových dveří, rámových vrat a dalších doplňků. Velmi pozoruhodná pak byla

↑ Obr. 3. Muniční sklad bastionu IV. po obnově, zdroj: Město Jaroměř, foto: Tomáš Vojtíšek, 2022

← Obr. 4. Muniční sklad bastionu IV. před obnovou foto: Adam Zezula, 2019

rekonstrukce masivních opevněných dřevěných a celokovaných dveří do prostoru odpadovacích a minových chodeb, jejichž podoba se rekonstruovala na základě sapérských příruček a zachovalých fragmentů původních výplní. Cílem bylo věrně rehabilitovat původní vzhled fortifikační architektury z doby výstavby, ale v rámci rekonstrukce byly respektovány i mladší druhotné stavební úpravy hradeb a kasemat z počátku a konce 19. století nebo meziválečného období. Některé části pevnosti, zejména v oblasti aprovidačních chodeb, nebylo možné obnovit v původním rozsahu, a byly proto zachovány alespoň ve formě zajištěného a konzervovaného torza, jehož nedokončenost je takto i prezentována.

Rekonstrukce „Oživení pevnosti Josefov“ zabránila dalšímu chátrání opevnění a napravila havarijní stavy jednotlivých částí hradeb, ale také přinesla mnoho cenných

↑ Obr. 5. Kurtina bastionu IV.-III. (bývalá aprovidační chodba) po obnově, zdroj: Město Jaroměř, foto: Tomáš Vojtíšek, 2022

← Obr. 6. Kurtina bastionu IV.-III. (bývalá aprovidační chodba) před obnovou, foto: Adam Zezula, 2021

↑ Obr. 7. Kurtina bastionu IV.–III., dělová rampa bastionu III. a vstup do aprovizačních chodeb po obnově, zdroj: Město Jaroměř, foto: Tomáš Vojtíšek, 2022

← Obr. 8. Kurtina bastionu IV.–III., dělová rampa bastionu III. před obnovou, foto: Adam Zezula, 2021

informací o stavebních principech původních stavitelů pevnosti, o historii jednotlivých částí pevnosti a rovněž o problematice obnovy fortifikačních staveb v současnosti. Velká dotační akce současně přispěla k nastartování dalších drobnějších obnovných prací v rámci Horní pevnosti, kdy došlo vzápětí k obnově části hradeb v Bastionu I., Bastionu IX. a Bastionu X., také v gesci města Jaroměře, ale i spolků vojenských nadšenců. Výslednou obnovu Horní pevnosti Josefov v uplynulých třech letech lze vyhodnotit jako příkladnou a je nutné ocenit odborný přístup všech realizačních firem a řemeslníků, kteří se na obnově městského opevnění podíleli. Velké poděkování patří i Městu Jaroměř, které se do takto náročného díla pustilo. Nyní nezbývá než doufat, že práce na obnově pevnosti Josefov s ohledem na jejich rozsah a náročnost budou nadále pokračovat, protože se jedná o „běh na dlouhou trať“.